

ӘОЖ 343.59

ЖЕЗӨКШЕЛІКТІҢ АЛДЫН АЛУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ЗАҢДАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Сейдімбек Тарлан Ернарұлы

tarlans01@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті Заң факультетінің 2 курс
студенті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі: з.ғ.к., доцент Муратханова М.Б.

Қазіргі заманның ең өткір проблемаларының бірі-жезөкшелік. Теріс салдарлар, оның таралу ауқымы мен қарқыны алаңдаушылық тудырады. Әлеуметтік ауытқудың осы түрі туралы мәселе практикалық және ғылыми қызығушылықты сөзсіз білдіреді. Қазақстанда шетелдік оң тәжірибені ескере отырып, оның алдын алу саласында пәрменді стратегияны әзірлеу қажеттілігі бұрыннан бар.

Біздің қоғамда жезөкшеліктің болуына себепші болатын ауқымды әлеуметтік-экономикалық, мәдени, медициналық, құқықтық және басқа да проблемаларды шешу осы әлеуметтік құбылыстың алдын алу тиімділігіне байланысты. Жезөкшеліктің әлеуметтік алдын алу неғұрлым басым әлеуметтік проблемаларға жатады және оны шешуге мемлекеттік органдардың, медициналық мекемелердің, күш құрылымдарының, қоғамдық ұйымдардың үйлестірілген күш-жігері бағытталуы тиіс [1].

Демократиялық институттарды нығайту, азаматтық қоғамды құру жезөкшеліктің теріс әсерін азайтпай мүмкін емес, ол профилактикалық әсердің күрделі және көпаспектілі объектісі болып табылады.

Біздің елімізде осы жағымсыз қоғамдық құбылыстың қарқынды таралуы оның алдын алу мен еңсерудің тиімді бағдарламаларын әзірлеу және енгізу қажеттілігін туындатады. Мұндай бағдарламаларды әзірлеу кезінде маңызды алғышарттардың бірі девиацияның осы түріне әкелетін әртүрлі себептер мен теріс қоғамдық салдарларды зерттеу және есепке алу болып табылады.

Қоғам өткізетін жезөкшеліктің алдын алу шаралары орны мен уақыты бойынша саралануы тиіс. Қашан, не, қалай әсер ету және жалпы әсер ету керек екенін білу іс жүзінде маңызды [2].

Мұндай қарым - қатынастар, стереотиптер мен мінез-құлық үлгілері бар, олар әлеуметтік ағзаның қандай да бір бөлігі өзгергенге дейін жоғалмайды. Қазір және ең батыл түрде ықпал етуге болатын және қажет қарым-қатынастар да бар, өйткені ол үшін барлық жағдай бар.

Қылмыспен қатар қоғамның тұрақты серіктесі болып табылатын жезөкшелік деңгейі оның адамгершілік жағдайына байланысты, қазір қанағаттанарлық деп атауға болады.

Әлеуметтік ауытқулардың алдын алуда қазіргі қоғам мәдениетінің ажырамас бөлігіне айналған БАҚ үлкен рөл атқарады. Алайда, қоғамның едәуір бөлігі үшін ақпараттың негізгі көзі бола отырып, БАҚ қазіргі жағдайда адамның, әсіресе жас адамның өмір салтына екі есе әсер етеді. Бір жағынан, олар салауатты өмір салтын қалыптастыруды ынталандыратын фактор болып табылады, ал екінші жағынан - психологиялық ыңғайсыздық туғызуға ықпал ететін зиянды әдеттердің дамуына итермелейді. Қазіргі жағдайда девиантты мінез-құлықтың, әсіресе кәмелетке толмағандардың уәждемесін қалыптастыруға бұқаралық ақпарат құралдары айтарлықтай ықпал ете алады, оларда қоғамның құндылықтық бағдарларымен үйлеспейтін мінез-құлық стандарттары, атап айтқанда күш пен қатыгездікке құлықты насихаттайды. "Әйел адамның қоғамдағы орны туралы түсініктерді бұрмалауға адал тазалық, ар-ождан және қадір-қасиеті сияқты ұғымдарды кейбір БАҚ-тар енгізеді, жезөкшеліктің барлық көріністерінде әлеуметтік рұқсат етілген мінез-құлықтың бір түрі болып табылатынын" немқұрайлы " түсіндіреді [3].

БАҚ-тың аудиторияға әсер ету ауқымын ескере отырып, олардың қатысуымен профилактикалық сипаттағы бірқатар іс-шаралар өткізу мүмкіндігі бар, атап айтқанда:

1) халықтың қалың жігіне әлеуметтік ауытқушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды ашып көрсету; 2) оқырмандардың, радио тыңдаушылардың, теле және кинозрителдердің бойында оң көзқарастар мен әртүрлі жағдайлардағы мінез - құлық стереотиптерін қалыптастыру; 3) Халыққа қолданыстағы заңнаманы түсіндіру және оны қолдану практикасын талдау; 4) алдын алу жұмыстарын жүзеге асыру кезінде құқық қорғау органдары мен жұртшылықтың өзара іс-қимыл жасау тәжірибесін тарату.

БАҚ-ты әлеуметтік ауытқушылықтың, оның ішінде жезөкшеліктің алдын алуға тарту олардың азаматтарға ықпалының ерекшелігі мен ауқымын ескере отырып, неғұрлым перспективалы бағыттардың бірі болып табылады. Алдын алу іс - әрекеттері мәселенің барлық аспектілерін қамтуы тиіс, атап айтқанда: БАҚ-ты салауатты өмір салтын насихаттауға тарту, жалпы адамзаттық құндылықтарды құрметтеу, сондай-ақ мәдениет деңгейін арттыру, ең алдымен құқықтық (осы мәселе бойынша теле-және радиохабарлар циклының басталуы, оны баспасөзде ақпараттық жариялауды кеңейту, тиісті әдістемелік ұсынымдар әзірлеу) БАҚ-ты, ең алдымен теледидарды, агрессия мен зорлық-зомбылық элементтері бар өнімге, ұлттық-мәдени және көркем игіліктердің үздік үлгілерін насихаттауға

Жезөкшеліктің алдын алудың ақпараттық бағыты әлеуметтік Ықпал студия шектеулі сипатына ие болғанымен, қажетті және жемісті болып табылады. Ең бастысы адамның нормативтік (құқықтық) саладан тыс жатқан қоғам құндылықтарына қарым-қатынасына байланысты, бірақ ол қорғалады. Нормативтік сана, құндылықтар, мүдделер мен

қажеттіліктер нақты өмірдің мән-жайларымен қалыптасады. Өмірдің объективті жағдайларын жетілдіруге бірінші кезекте тиісті күш-жігер жұмсалуды тиіс, қазірдің өзінде ақпараттық бағыт шеңберінен шығады.

Алдын алу отбасы, әйел, бала проблемалары мемлекет пен қоғамда басты болған кезде ғана тиімді болады. Отбасына, ана мен балаға көмек көрсетудің қазіргі заманғы бағдарламалары, тиісті заңнамалық база қажет.

Қазақстандағы әлеуметтік даму жезөкшелікті заңдастыру проблемасын өзекті құбылыс ретінде қарастыру үшін түрткі болды, ол ақыр соңында Еуропалық көзқарастар мен тәсілдерге сәйкес шешілуі тиіс. Қазақстанда және онсыз іс жүзінде заңдастырылған жезөкшелікті заңдастыру оны мемлекеттің бақылауына қояды.

Жезөкшелікті заңдастыру немесе құқықтық реттеу секс-секторды тіркеуді және лицензиялауды, жыныстық қызмет көрсету жөніндегі мекеме иелерінің қызметін бақылауды, қоғамдық тәртіп пен қоғамдық денсаулықты ресми бақылауды қамтамасыз етеді. Жезөкшелікті заңдастыру идеясын көптеген медицина қызметкерлері мен сот-медициналық сарапшылар қолдап отыр. Олар жезөкшелікті заңдастыру жезөкшелер мен олардың клиенттерінің аурушандық қаупін төмендетуге мүмкіндік береді деп санайды. Егер клиенттер ресми тіркелсе, онда венерологиялық аурулардың таралу көздерін қадағалауға болады (Қазақстан қамтыған мерез бен ЖИТС індетіне байланысты).

Жезөкшелікті заңдастыру туралы мәселе өте маңызды болып табылады, өйткені адам құқықтары проблемасын адамгершілік, криминалдық және қоғамдық денсаулыққа қауіп-қатер мәселелерінен ажырату қиын.

Жезөкшелікті заңдастыру проблемасының мәні жезөкшелікті анықтау тәсілдерін таңдау болып табылады. Егер тек юриспруденцияда бар амалды талап етсе, онда жезөкшеліктің болуы мен оның салдары үшін барлық жауапкершілік әрі қарай тек жезөкшелердің өзіне ғана сүйену керек. Жезөкшеліктің көптеген жақтастары және одан пайда алатын адамдар заңды жауапкершіліктен тыс қалады [5].

Алайда жезөкшелік-күрделі мәселе, оны тек қана қылмыстық-құқықтық құралдармен шешу мүмкін емес.

Айта кету керек, жезөкшеліктің әлеуметтік қауіптілігінің айқын болуы әйелдердің тәуелсіздігі мен қорғалуының экономикалық, әлеуметтік және құқықтық кепілдіктерімен нығайтылған қоғамды жаңғырту мен жаңғыртудың жалпы мемлекеттік кешенді бағдарламасын әзірлеу мен іске асырудың, сондай-ақ балалар мен отбасын қорғаудың аса қажеттілігі туындатады. Әлеуметтанушыларды, психологтарды, медицина қызметкерлерін, ішкі істер органдары өкілдерін кешенді зерттеу Біздің елімізде оған әсер етудің неғұрлым тиімді әдістерін табуға мүмкіндік береді. Жезөкшеліктің алдын алу Қазақстанда азаматтық қоғамды қалыптастырудың міндетті шарты болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Алихаджиева И. С. Адам саудасын саралау және жезөкшелікпен айналысуға тарту мәселелері // қазіргі құқық. 2008. № 11. – 91-95 б.
2. Антонян Ю. Проститутка психолог көзімен / / http://ecsocman.hse.ru/data/991/927/1217/011ons2-93_-_0127-134.pdf
3. Алауханов Е. О., Зарипов З. С. қылмыстардың алдын алу. Оқулық / Е. О. Алауханов, З. С. Зарипов. – Алматы: Нұр-пресс, 2008.– 375 б.
4. Қылмыстық құқық доктринасында "жезөкшелікпен айналысуға тарту" түсіндірудің өзекті мәселелері. Ресей заңнамасындағы Бос орындар // заң журналы. – 2011. - №4. – 116-119 б.
5. Федик Е. Н. жезөкшелікпен байланысты іс-әрекеттер үшін жауапкершілік: қылмыстық-құқықтық және криминологиялық аспектілер. Автореф. дисс. ...канд. юрид. ғылымдар. Екатеринбург, 2003. – 52 б.